

Sosialdemokratiske partier i Europa

Av Skjalg Stokke Hougen, prosjektmedarbeider i Civita

Innledning

Sosialdemokratiske partier har vært en viktig del av det politiske landskapet i Europa siden slutten av andre verdenskrig. I flere land har sosialdemokratiske partier sittet med makten i mange år, og bidratt til flere rettigheter for arbeidstakere, en større velferdsstat og et utvidet demokrati, med demokratiske rettigheter til flere. Samtidig har streng regulering og inngrep i økonomien skapt behov for modernisering og innovasjon.

Sosialdemokratiske partier har ofte vært enkle å kjenne igjen. Men er det fortsatt slik? I mange europeiske samfunn har enten arbeiderklassens sammensetting og størrelse endret seg vesentlig, eller så har arbeiderne fått et høyt nivå av rettigheter og beskyttelse, og dermed mindre behov for ytterligere tiltak. Dette gjør at sosialdemokratiske partier har måttet tenke nytt. Dermed kan

man spørre hva som kjennetegner de sosialdemokratiske partiene i Europa i dag? Hvilke prinsipper legger disse partiene til grunn, og hva er helt sentralt ved å være sosialdemokratisk?

Dette notatet analyserer den sosialdemokratiske partifamilien gjennom et utvalg partier. Analysen vil vise partienes likheter og forskjeller, partienes historiske opphav, hvordan partiene står politisk og ideologisk og hvilke partinavn og merkelapper de benytter. Notatet følger opp Civita-notat 18/2022, som så på Europas liberale partier, og Civita-notat 26/2022, som tok for seg Europas konservative og kristendemokratiske partier.

Hva er et sosialdemokratisk parti?

Selve begrepet sosialdemokrat er kjent for å være både bredt og vagt, og kan derfor være krevende å få tak på, slik det ofte er med politiske merkelapper. Hva forskjellige mennesker legger i selve begrepet sosialdemokrat kan variere, men som regel vil fellestrekket være at de alle stemmer på et selvuttalt sosialdemokratisk parti. Som Arbeiderpartiet her i Norge.

Sosialdemokrati som politisk bevegelse har sitt utspring fra sosialisme. Sosialdemokrater har imidlertid et mer pragmatisk, og følgelig reformorientert, syn på politikk. Dette kommer av at sosialdemokrater er revisjonistiske, de avviser store deler av marxistisk teori og søker derfor skrittvis endringer i samfunnet (Heywood, 2007, 132). De har likevel omfordeling som et viktig mål. Derfor kan sosialdemokrater kalles moderate, til forskjell fra sosialister som ofte er radikale.

For sosialdemokratiet er demokratiet en grunnpilar. Man jobber for gradvise reformer innenfor den rammen demokratiet utgjør. Bruddet med den sentralstyrte sosialismen kom på midten av 1900-tallet, og sosialdemokrater beveget seg bort fra ideen om å avskaffe kapitalismen. Sosialdemokrater har derfor balansert markedsøkonomi med ønsker om statlige inngrep i økonomien (Heywood, 2007, 129). De mener at statlige inngrep kan utjevne ulempene markedsøkonomien fører med seg, men har tradisjonelt vært svært pragmatiske når det gjelder hvilke virkemidler som fungerer best.

Sosialdemokratiske partier kjennetegnes derfor ved at de støtter opp om det liberale demokratiet, og anser dette som den beste rammen for å jobbe for endring innenfor. De godtar at markedsøkonomien i de fleste tilfeller er den beste måten å skape verdier og velstand på (Heywood, 2007, 130). Samtidig har de også en sterk tro på at staten er i stand til å gjøre opp for markedsøkonomiens negative konsekvenser. Markedet skaper, og staten fordeler og regulerer.

Hvilke partier er sosialdemokratiske?

Den sosialdemokratiske partifamilien er særegen i kraft av hvor homogen den er, særlig organisatorisk, der de er den eneste partifamilien som samler alle partiene under samme tak. Alle partiene som regnes som sosialdemokratiske, organiserer seg i samme transnasjonale partiallianse, og i samme partigruppe i Europaparlamentet.

De sosialdemokratiske partiene i Europa er organisert i den transnasjonale partialliansen *The Party of Socialists and Democrats* (PES). Denne partialliansen har 34 medlemspartier, blant

annet er norske Arbeiderpartiet et fullverdig medlem. I tillegg har PES også 12 samarbeidspartier, og 12 partier med observatørstatus (S&D, 2021). PES er representert i Europaparlamentet gjennom partigruppen Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament (S&D).

Notatet vil derfor se nærmere på partier som har medlemskap i PES. Utvalget består av partier fra ni forskjellige land. Følgende partier analyseres:

- Norge – Arbeiderpartiet – AP
- Sverige – Socialdemokratiska Arbetareparti – SAP
- Danmark – Socialdemokratiet – SD
- Frankrike – Parti Socialiste – PS
- Tyskland – Sozialdemokratische Partei Deutschlands – SPD
- Nederland – Partij van de Arbeid – PvdA
- Østerrike – Sozialdemokratische Partei Österreichs – SPÖ
- Storbritannia – Labour party
- Spania – Partido Socialista Obrero Espanol – PSOE og Partit dels Socialistes de Catalunya – PSC

Andre partier på venstresiden

De andre partiene som finnes på venstresiden er sosialister, kommunister, og såkalte venstrepopulister. I tillegg finnes det også enkelte grønne partier som har enten en sosialistisk eller kommunistisk ideologi. I Europaparlamentet finnes disse partiene i partigruppen *The left*, som huser alle de nevnte partitypene. Her finnes for eksempel danske *Enhedslisten* (søsterpartiet til Rødt), franske *La France Insoumise*, som ledes av venstrepopulisten Jean-Luc Melenchon, og svenske *Vänsterpartiet* (SVs søsterparti).

Hvordan gjør sosialdemokratene det i dag?

Den sosialdemokratiske partigruppen ble ved forrige valg til Europaparlamentet den nest største gruppen etter oppslutning, dette har de også vært ved alle valg siden 1999. S&D fikk ved valget til Europaparlamentet i 2019 en oppslutning på 20,51 prosent (154 mandater). Den største gruppen, European People's Party, fikk en oppslutning på 24,23 prosent (European Parliament, 2019).

De siste årene har sosialdemokratiske partier gjort det stadig dårligere i Europa, også i Skandinavia, hvor alle tre land i øyeblikket er ledet av sosialdemokratiske regjeringer. Flere sosialdemokratiske partier sitter med regjeringsmakt, men opplever å tape oppslutning. Flere er også det største partiet i landet sitt.

Sosialdemokratiske partier har også evnet å samarbeide med mange forskjellige partier. Alle de tre skandinaviske sosialdemokratiske regjeringene er mindretallsregjeringer avhengige av å oppnå flertall med andre partier. Både i Danmark og i Sverige sitter de sosialdemokratiske partiene alene

i regjering. I Norge sitter Arbeiderpartiet med Senterpartiet i en mindretallsregjering. I Tyskland ledes regjeringen av sosialdemokratiske SPD, som samarbeider med liberale FDP og miljøpartiet Die Grünen. I Spania samarbeider PSOE-PSC med en rekke andre partier, venstrepopulister, sosialister og kommunister, i en mindretallsregjering.

I både Storbritannia og Østerrike sitter sosialdemokratene i opposisjon. Det samme gjør franske PS, som nesten falt ut av parlamentet ved siste valg med kun 30 mandater (i 2012 satt de til forskjell med 280 (Europe elects, 2022)). Nederlandske PvdA har også mistet mye oppslutning de siste årene, og har nå en oppslutning på 5,73 prosent.

Tabell 1 viser sosialdemokratiske partier etter land, antall partier, oppslutning, hvorvidt de sitter i regjering, er det største partiet og innehar statsminister- og/eller presidentembetet:

Land	Partier	Oppslutning (til sammen)	Regjering	Største parti	Statsminister og/eller president
Frankrike	1	5%	Nei	Nei	Nei
Norge	1	26,3%	Ja	Ja	Statsminister - Jonas Gahr Støre
Tyskland	1	25,7%	Ja	Ja	Statsminister (Rikskansler) - Olaf Scholz
Nederland	1	5,73%	Nei	Nei	Nei
Østerrike	1	21,2%	Nei	Nei	Nei
Danmark	1	25,9%	Ja	Ja	Statsminister - Mette Fredriksen
Spania	2	28%	Ja	Ja	Statsminister - Pedro Sanchez
UK	1	32,1%	Nei	Nei	Nei
Sverige	1	28,3%	Ja	Ja	Statsminister - Magdalena Andersson

Tall er hentet fra: [Europeelects.eu](https://europelects.eu)

Analytisk rammeverk

Den klassiske måten å analysere og klassifisere partifamilier på, kombinerer fire ulike tilnærminger for dette (Mair & Mudde, 1989). I kombinasjon bidrar tilnærmingene til å analysere partiene bedre enn hva de ville ha gjort enkeltvis. Man ser etter om:

1. Partiene innehar medlemskap i samme transnasjonale partigruppe/partiføderasjon (Europaparlamentet og/eller føderasjon).
2. Partiene har lignende partinavn eller merkelapp.
3. Partiene har samme opphav og er etablert langs samme skillelinje eller konflikt.
4. Partiene har lignende politikk (partiprogram) og ideologisk utsyn.

Disse tilnærmingene vil først og fremst få frem hva et sosialdemokratisk parti er, både historisk og i dag. Tilnærmingene vil også forsøke å få frem om partiene har en delt identitet (Mair & Mudde, 1989, 225). Videre vil disse tilnærmingene bidra til å få frem likheter og forskjeller mellom partiene, men også mellom partifamiliene.

Tilnærmingene fungerer også som kriterier; jo flere oppfylte kriterier, desto likere vil partiene fremstå (Mair & Mudde, 1989, 225). Notatets videre analyse tar for seg partienes (1) navn og merkelapp, (2) opphav og (3) ideologi og politikk.

Merkelapp og partinavn

Bruken av begrepet «sosialdemokrat» er utbredt, både som partinavn, men også når noen ønsker å oppgi sitt ideologiske eller politiske ståsted. Selve begrepet ble først brukt i Tyskland i 1869, og har sitt opphav fra det som het *Det Tyske Sosialdemokratiske Arbeiderparti*, forgjenger til dagens sosialdemokratiske parti i Tyskland, SPD (Britannica, 2016). Merkelappen «Sosialdemokrat» er sammensatt av «sosial», som henviser til begrepet «socialist», som på latin («*sociare*») betyr å dele eller å kombinere (Heywood, 2007, 99). Og «demokrat», som henviser til sosialdemokraters tro på demokratiet som ramme for endring og reform av samfunnet og dets strukturer.

Tyske SPD, som benytter seg av den enkle merkelappen «sosialdemokratisk», fikk sitt navn allerede i 1890. Østerrikske SPÖ benytter seg av samme merkelapp. Danske SD bruker en lignende merkelapp ettersom partiet heter «Socialdemokratiet».

I tillegg til å bruke begrepet sosialdemokrat er det også utbredt å ha «arbeider» i navnet sitt. Dette ser vi hos norske Arbeiderpartiet, men også hos britiske Labour Party og nederlandske Partij von de Arbeid, som betyr Arbeiderpartiet. Dette er en merkelapp som viser til at partiet skal representere arbeiderklassen. Svenske SAP kombinerer begge de to merkelappene ettersom de heter Socialdemokratiske Arbetareparti.

Til forskjell fra de skandinaviske og nord-europeiske partiene, som gjerne kaller seg «sosialdemokrater», er begrepet «socialist» oftere i bruk i Sør-Europa. Dette ser vi både hos franske Parti Socialiste, sosialistpartiet. Og hos spanske Partido Socialista Obrero Espanol, Spanias Sosialistiske Arbeiderparti, i tillegg til det katalonske søsterpartiet, som kaller seg det Katalonske Sosialistpartiet. Partialliansen PES, og partigruppen i Europaparlamentet S&D benytter seg også av begrepet «socialist», men i kombinasjon med «demokrater». Noe som tydeliggjør det sosialdemokratiske prinsippet om å støtte opp om det liberale demokratiet. Nylig har også partigruppen i Europaparlamentet S&D tatt i bruk merkelappen «progressiv».

Partienes opphav og skillelinjer

De politiske partiene representerer grupper som konkurrerer med andre grupper om fordelingen av ressurser. Dette gjør at det oppstår skillelinjer. Politiske skillelinjer vil i stor grad variere over tid og dermed bidra til at politiske saker får både styrket og svekket relevans.

Det er fire strukturelle skillelinjer som er helt sentrale (Lipset & Rokkan, 1967, s. 13–15): (1) En territoriell konflikt mellom sentrum og periferi, som baserer seg på språklige, kulturelle, sosiale og etniske motsetninger. Sentrum defineres som et privilegert område innen et territorium, dermed er periferi alt som befinner seg utenfor denne sfæren. (2) En religiøs konflikt mellom kirke og stat. (3) En handelskonflikt mellom tradisjonelle rurale næringsinteresser og de nye kommersielle og industrielle bykreftene. (4) En klassekonflikt mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. De to siste gir oss den økonomiske dimensjonen, som har vært dominerende.

Tyske SPD er det eldste av de levende sosialdemokratiske partiene. Partiet ble offisielt stiftet i 1875, da den største fagforeningen i Tyskland forente krefter med det forhenværende sosialdemokratiske partiet (Conradt, 2021).

I de påfølgende årene ble flere sosialdemokratiske partier dannet rundt om i Europa. Danske Socialdemokratiet ble dannet i 1878 som en følge av at fagbevegelsen og det politiske partiet, som ble dannet i 1871, skulle deles inn i to separate enheter. Formålet med partiet var å ivareta den voksende arbeiderklassens interesser (Bille & Rüdiger, 2008).

Det norske Arbeiderpartiet oppstod i 1887, under navnet Det Forenede norske Arbeiderparti. Partiet hadde et todelt formål: de skulle både utvide stemmeretten til alle menn, og de ønsket at produksjonsmidlene skulle tilfalle arbeiderne (Bull et al., 2022). Svenske SAP ble dannet kort tid etter, i 1889. Alle de tre skandinaviske sosialdemokratiske partiene ble dannet i tett samarbeid med landets fagbevegelse, og hadde dermed tett kontakt med arbeiderklassen de ønsket å representere.

Franske PS har gjennom årene gått gjennom en rekke endringer, både med navneendring og splittelser i partiet. Dette kommer av at Frankrike har hatt skiftende styresett og politiske systemer, frem til den femte republikk ble dannet i 1958, under Charles de Gaulle. PS har sine røtter i det første marxistiske partiet, *Parti Ouvrier Francais*, som ble dannet i 1882. I tillegg til å legge marxisme i bunn, ønsket partiet å representere arbeiderklassen i Frankrike. PS ble formelt dannet i 1969, og utviklet seg til å bli et folkeparti, med en moderat sosialdemokratisk profil, under Francois Mitterand (Safran, 2017).

Britiske Labour Party kom til i 1906. Dette var en følge av at arbeiderklassen ikke fikk stille med kandidater gjennom The Liberal Party (i dag Liberal Democrats).

Østerrikske SPÖ ble også dannet som et marxistisk parti, i 1889. De gjenoppstod under det nåværende navnet i 1945, etter andre verdenskrig, som et sosialdemokratisk parti. Nederlandske PvdA ble også grunnlagt som et marxistisk parti i 1894, og gjenoppstod under det nåværende navnet etter andre verdenskrig, i 1946. Spanske PSOE er opprinnelig dannet i 1879, de også som et marxistisk parti. Etter Franco-regimets fall i 1975, gjenoppstod partiet, som et parti for klassekamp og marxisme. Marxismen ble forkastet allerede etter fire år, og de har siden da blitt et parti tuftet på sosialdemokratiske verdier, med tette bånd til den spanske arbeidstakerorganisasjonen UGT (Aarli, 2020). Det katalanske søsterpartiet PSC ble dannet i 1978.

De sosialdemokratiske partiene har med andre ord oppstått med opphav i de samme konfliktene og politiske skillelinjene. Som regel er det enten klassekonflikten mellom arbeidstakere og arbeidsgivere, en konflikt som var dramatisk annerledes på slutten av 1800-tallet og halve 1900-tallet, enn hva den er i dag. Partiene har også opphav i sentrum-periferi, ved at sosialdemokrater har kjempet for å utvide demokratiet, særlig ved å gi arbeiderne stemmerett. Sosialdemokrater har med andre ord kjempet for å utvide «sentrum», ved å gi stemmerett til flere.

Parti:	Årstall for dannelse:	Skillelinje/Konflikt:
Sozialdemokratische Partei Deutschlands	1875	Klassekonflikt
Socialdemokratiet	1878	Klassekonflikt
Parti Socialiste	Dagens parti dannet i 1969. Forløper dannet i 1882	Klassekonflikt
Arbeiderpartiet	1887	Sentrum-periferi og klassekonflikt
Socialdemokratiske Arbetarepartiet	1889	Sentrum-periferi og klassekonflikt
Sozialdemokratische Partei Österreichs	1889	Klassekonflikt
Partij von de Arbeid	1894	Klassekonflikt
Labour Party	1906	Sentrum-periferi og klassekonflikt
Partido Socialista Obrero Espanol	Dagens parti dannet i 1975. Forløper dannet i 1879	Klassekonflikt
Partit dels Socialistes de Catalunya	1978	Klassekonflikt

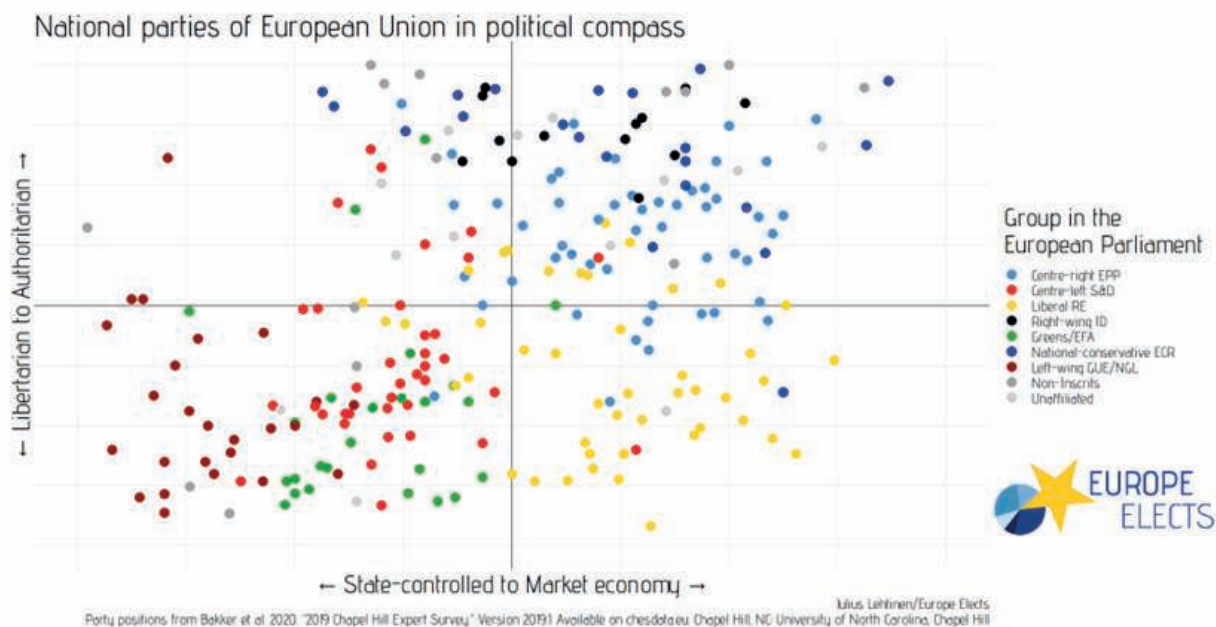
Politikk og ideologi

Partigruppene i Europaparlamentet går til valg på et felles program. Dette valgprogrammet ligner på norske partiers prinsippprogrammer, det nærmeste de forskjellige partifamiliene kommer en felles internasjonal politisk plattform. I S&Ds plattform for 2019, «*A new social contract for Europe*», er de sentrale politiske temaene følgende:

- Bekjempe sosial ulikhet og sosial dumping
- Kjempe for å stanse global oppvarming
- Styrke og utvide demokratiet i Europa
- Jobbe for økt likestilling, særlig for kvinner

S&D sier selv i sitt valgprogram: «Europe needs a change of leadership and policy direction, leaving behind the neoliberal and conservative models of the past, and focusing on quality jobs for its people, a healthy environment, social security and an economic model which addresses inequality and the cost of living.» (Socialists & Democrats, 2019). Dette oppsummerer selve visjonen i partiprogrammet deres.

Bildet under viser hvordan partiene i EU plasserer seg langs to dimensjoner. Den vertikale dimensjonen er økonomisk. Denne har en høyreside som representerer et ønske om fri markedsøkonomi, og en venstreside som representerer ønsket om sterk statlig styring i økonomien. Den horisontale dimensjonen er GAL-TAN-aksen (GAL – Green, alternative, libertarian. TAN – Traditional, authoritarian, nationalistic). Denne aksen plasserer partier etter deres syn på demokratiske friheter og rettigheter. Enden av skalaen, som heter «Libertarian», favoriserer utvidede personlige friheter som fri adgang til abort, aktiv dødshjelp, homofiles rettigheter og større demokratisk deltakelse. Den motsatte enden, «Authoritarian», avviser disse ideene og vektlegger heller lov og orden, tradisjonelle verdier og stabilitet (Bakker, 2012). Partier oppe og til venstre vil dermed favorisere en autoritær stat med planøkonomi. Et parti helt nederst og til høyre vil favorisere fullstendig «frislipp», både i form av individuelle rettigheter og økonomisk system. Partigruppene i EU er sortert etter farge. Socialists & Democrats er markert i rødt.

Kilde: <https://europeelects.eu/european-union/>

Sosialdemokratiske partier blir ofte bare omtalt som «Sentrum-venstre», noe som også er tilfellet i denne målingen. Bildet viser at sosialdemokratiske partier i Europa kombinerer en viss grad av statlig styring i økonomien, med et ønske om å gi utvidede friheter til enkeltindivider. Dette gjør at sosialdemokratiske partier evner å samarbeide både med liberale partier, som ønsker større individuell frihet, og med partier lenger ute på venstresiden, som ønsker mer statlig styrt økonomi. Samtidig står også de grønne partiene de sosialdemokratiske partiene nært rent politisk i denne målingen. Her er imidlertid klima, de grønne partienes viktigste saksområde, ikke en variabel.

Som tidligere nevnt er sosialdemokratene pragmatiske i sitt syn på økonomisk politikk. De kombinerer tanker fra både høyre- og venstresiden. Samtidig som de godtar markedsøkonomi, så har de en sterk tro på statens rolle i styring av økonomien.

Sosialdemokratiske partier har historisk sett vært forkjempere for en stor og generøs velferdsstat. Dette er fortsatt tilfellet, selv om partiene i Skandinavia, som har en slik ekspansiv velferdsstat, har fått et økt fokus på å bevare velferdsstaten slik den er. De sosialdemokratiske partiene ønsker universelle ordninger som er like for alle og tilnærmet gratis, og at disse skal finansieres gjennom skatt og avgifter (Schmidt, 2010, 225). Noe som skiller sosialdemokratene fra den øvrige venstresiden er at de oftest godtar at private tjenestetilbydere er en del av velferdsstaten, og at staten ikke leverer alle tjenester selv. Noe som samsvarer med det sosialdemokratiske prinsippet om å være pragmatisk.

Hvor langt sosialdemokratene har vært villige å gå når det gjelder utvidede velferdstjenester har variert over tid. Flere av de sosialdemokratiske partiene har vært inne i perioder der de har vært svært positive til innstramminger i offentlige utgifter som blant annet velferd. Dette kalles ofte «third way» og refererer til sosialdemokrater som beveger seg til høyre, i retning av større tro på markedsløsninger. Det tydeligste eksemplet på dette har vært Labour Party under Tony Blair på starten av 2000-tallet. Men også Jens Stoltenberg, som tidligere har gått til valg på å ikke øke skattenivået i Norge (Ervik, 2015) kan sies å falle innenfor «third way», og dets vending mot høyresiden og markedsøkonomi. De siste årene har mange av de sosialdemokratiske partiene gått bort fra dette, og går igjen inn for økte skatter og utvidet offentlig velferd. Dette oppfattes som et forsøk på å korrigere politikken som har blitt ført. Partier som tyske SPD og spanske PSOE er tydelige eksempler på dette (Manwaring, 2021, 136).

Sosialdemokratene er delt i spørsmålet om innvandring, og det er ikke et gjennomgående syn som er felles for de forskjellige partiene. Partiene er både liberale og restriktive i møte med innvandring (Manwaring, 2021, 158). Danske Socialdemokratiet er innvandringskritiske, og har også vært gjennomgående verdikonservative med Mette Fredriksen som partileder. Østerrikske SPÖ har også vært svært innvandringskritiske i takt med at partiene på høyresiden i Østerrike har hatt stor suksess med å være restriktive i innvandringsspørsmålet (Manwaring, 2021, 154). Nederlandske PvdA har beholdt en svært liberal holdning i innvandringspolitikken. Overordnet sett har både de øvrige nederlandske og de øvrige østerrikske partiene beveget seg i en restriktiv retning i innvandringspolitikken. Men sosialdemokratene har altså reagert forskjellig på dette i disse to landene.

Sosialdemokratene er i det store og det hele mindre samstemte i andre spørsmål enn de økonomiske. Noe synet på innvandring bærer preg av. I noen verdimeslige spørsmål, som for eksempel synet på abort, er sosialdemokratene mer enige.

Etter hvert som klima har blitt en viktig del av politikken i Europa, har noen sosialdemokratiske partier vært pådrivere for å bremse klimaendringene. Både S&D og de fleste nasjonale partiene vektlegger klima i sine partiprogrammer. Dette gjør de ofte med sosial rettferdighet og ulikhet som utgangspunkt, og at de som skal ta den største delen av byrden i det grønne skiftet er de som forurenser mest, som oftest de rikeste i samfunnet, ifølge partiene. Britiske Labour er et eksempel på dette: «Social justice will define Labour's approach» (Labour, 2019). Sosialdemokratene er også opptatt av å skape jobber og vekst samtidig som industrien blir grønnere: «Protecting the environment requires the renewal of European industry» (Socialists & Democrats, 2019). Dette innebærer at endringen må skje gradvis. Mange av partiene er opptatt av å sikre viktige arbeidsplasser innen

industri, dette gjør at flere partier ikke er fullt så villige til å kutte utslipp. Dette ser vi blant annet hos norske AP, som ønsker å legge til rette for fortsatt utvinning av olje og gass: «Legge til rette for et stabilt aktivitetsnivå på norsk sokkel av olje- og gassvirksomhet» (Arbeiderpartiet, 2021). Dette illustrerer at klima og miljø er krevende for sosialdemokratene, ettersom de har som mål å ivareta arbeidsplasser.

Oppsummering og konklusjon

Sosialdemokratiske partier har etter krigen vært en viktig gruppe partier, ettersom de har hatt som formål å representere arbeiderklassen. Samtidig har de også hatt stor appell. Men de har også opplevd å få en stadig lavere oppslutning, til tross for at de fortsatt ofte deltar i regjering.

Både gjennom hvordan partiene er organisert internasjonalt, og hvilke merkelapper de bruker, er sosialdemokratene enkle å kjenne igjen. Partiene er ikke spredt utover flere forskjellige partigrupper og allianser, de er samlet i PES og S&D. Det er stort sett de samme begrepene som brukes for å vise hvilket parti de er, og hva de står for. Dette er unikt for sosialdemokratene.

I tillegg er også det historiske opphavet til partiene som regel det samme. Sosialdemokratene har sitt utspring fra enten klassekonflikt eller sentrum-periferi-konflikten, der begge har til felles at de har kjempet for, eller ønsket å representere, arbeidernes interesser og utvide deres rettigheter. Å kjempe for disse rettighetene er også noe som i stor grad har lyktes over tid, noe som har gjort at sosialdemokratene har måttet tenke nytt. Dette gjenspeiles i deres politikk, som har endret seg over tid. I den økonomiske politikken skifter sosialdemokratene mellom å nærme seg sentrum, dette som kalles «third way» på den ene siden, og å strekke seg mer mot mer sosialistiske partier på den andre siden. Mens i verdimeslige spørsmål er de mer splittet, med unntak av saker som dreier seg om utvidede rettigheter for borgerne. Med dette er det rimelig å si at sosialdemokratene generelt er splittet i nyere spørsmål, som ikke baserer seg på fordeling av materielle ressurser.

Civita er en liberal tankesmie som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Civita er uavhengig av politiske partier, interesseorganisasjoner og offentlige myndigheter. Den enkelte publikasjonsforfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemelding, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på skjalg@civita.no eller civita@civita.no.

Kilder

- Aarli, Gunn: *Partido Socialista Obrero Español* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet fra: https://snl.no/Partido_Socialista_Obrero_Espa%C3%B1ol
- Arbeiderpartiet. 2021. Arbeiderpartiets partiprogram 2021–2025. Hentet fra: https://res.cloudinary.com/arbeiderpartiet/image/upload/v1/ievv_filestore/c026d552300245c19306ee41345b764f88183fbd93b84cb284899008282b1e37
- Bille, L. & Rüdiger, M. (13. April, 2018). Socialdemokratiet, 1871-. Danmarkshistorien/Den store Danske. Hentet fra: <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/socialdemokraterne>
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "social democracy". Encyclopedia Britannica, 20 Dec. 2016. Hentet fra: <https://www.britannica.com/topic/social-democracy>. Accessed 3 August 2022.
- Conradt, D. P. (2021, September 28). *Social Democratic Party of Germany*. Encyclopedia Britannica. Hentet fra: <https://www.britannica.com/topic/Social-Democratic-Party-of-Germany>
- Europe elects. (2022). France: National parliament composition. Europe elects. Hentet fra: <https://europeelects.eu/france/>
- European Parliament. (2019). 2019 European Election Results. European Parliament. Hentet fra: <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/tools/widget-country/2019-2024/>
- Ervik R, Lindén TS. The Shark Jaw and the Elevator: Arguing the Case for the Necessity, Harmlessness and Fairness of the Norwegian Pension Reform: The Shark Jaw and the Elevator. *Scandinavian political studies*. 2015;38(4):386–409. doi:10.1111/1467-9477.12049
- Giddens. (2008). *The third way : the renewal of social democracy*. Polity.
- Heywood, Andrew. (2007). *Political ideologies: An introduction*. Palgrave Macmillan, New York 2007 (4. Utgave).
- Labour (2019). *Manifest: A green industrial revolution*. Labour Party. Hentet fra: <https://labour.org.uk/manifesto-2019/a-green-industrial-revolution/>
- Lipset, Seymour M. & Stein Rokkan (1967): *Party Systems and Voter Alignments*, New York: The Free Press.
- Mair, Peter & Mudde, Cas. (1998) The party family and its study. *Annual Review Political Science* 1998. 1:211–29. Hentet fra: <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.polisci.1.1.211>
- Manwaring. (2021). *The politics of social democracy : issues, dilemmas and future directions for the centre-left*. Routledge.
- Safran, W. (2017, December 5). *Socialist Party*. Encyclopedia Britannica. Hentet fra: <https://www.britannica.com/topic/Socialist-Party-France>
- Schmidt, Manfred G. (2010) *The Oxford handbook of the welfare state*. Oxford university press
- Socialists and Democrats. (2019). *A new social contract for Europe: Party of European socialists 2019 manifesto*. PES – Socialists and Democrats.
- Socialists and Democrats. (2021) *Our partners: PES*. Socialistsanddemocrats.eu. Hentet fra: <https://www.socialistsanddemocrats.eu/who-we-are/our-partners/pes>
- Tvedt, Knut Are; Bull, Edvard; Garvik, Olav: *Arbeiderpartiet* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 5. august 2022 fra <https://snl.no/Arbeiderpartiet>